

Т.П. Ткачук

УКРАЇНСЬКА МОВА

Робочий зошит

7 клас

Видання четверте, перероблене і доповнене

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 811.161.2(075.3)
ББК 81.2Укр я72
Т 48

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент

Л.М. Златів

кандидат педагогічних наук, вчитель української мови

М.М. Николин

Ткачук Т.П.

Т 48 Українська мова : робочий зошит : 7 кл. / Т.П. Ткачук. — Вид. 4-те, переробл. і доповн. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 168 с.

ISBN 978-966-10-4246-8

Робочий зошит з української мови містить різноманітні вправи та завдання, які охоплюють матеріал чинної програми Міністерства освіти і науки України для 7-го класу.

Учитель може використовувати зошит як для колективної, так і для індивідуальної роботи з учнями. Завдання мають різнорівневий характер, що сприятиме диференційованому навчанню. Кожна тема закінчується підсумковою роботою з тривірневими завданнями.

Для вчителів української мови та учнів 7-го класу.

УДК 811.161.2(075.3)
ББК 81.2Укр я72

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-4246-8

© Навчальна книга — Богдан, 2015

ЗМІСТ

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО	6
Розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях.....	6
Частини мови.....	8
ДІЄСЛОВО	12
Дієслово як частина мови.....	12
Дієвідмінювані форми.....	13
Неозначена форма дієслова (інфінітив)	15
<i>НЕ</i> з дієсловами	16
Вид дієслова	19
Перехідні та неперехідні дієслова	21
Часи дієслова	22
Минулий час	23
Теперішній час.....	25
Майбутній час.....	27
Вимова і написання <i>-ться</i> і <i>-шся</i> в кінці дієслів.....	29
Дієслова I та II дієвідмін	31
Способи дієслова.....	33
Дійсний спосіб.....	34
Умовний спосіб	36
Наказовий спосіб.....	37
Безособові дієслова	39
Способи творення дієслів	40
<i>Підсумкові завдання до теми “Дієслово”</i>	43
ДІЄПРИКМЕТНИК	47
Дієприкметник як особлива форма дієслова	47
Відмінювання дієприкметників.....	49
Дієприкметниковий зворот	52
Творення дієприкметників	56
<i>Н</i> у дієприкметниках та <i>нн</i> у прикметниках дієприкметникового походження	61
<i>Не</i> з дієприкметниками.....	62
Безособові форми на <i>-но</i> , <i>-то</i>	63
Розбір дієприкметника як особливої форми дієслова	64
<i>Підсумкові завдання до теми “Дієприкметник”</i>	66
ДІЄПРИСЛІВНИК	69
Дієприслівник як особлива форма дієслова	69
<i>Не</i> з дієприслівниками.....	71
Дієприслівниковий зворот.....	72
Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення	76
<i>Підсумкові завдання до теми “Дієприслівник”</i>	80
ПРИСЛІВНИК.....	85
Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	85
Ступені порівняння прислівників.....	88

Способи творення прислівників	90
<i>Н і нн</i> у прислівниках	92
<i>Не і ні</i> з прислівниками	95
<i>И</i> та <i>і</i> в кінці прислівників	97
Дефіс у прислівниках	98
Написання прислівників разом та окремо	101
<i>Підсумкові завдання до теми “Прислівник”</i>	106
 ПРИЙМЕННИК	110
Прийменник як службова частина мови	110
Прийменник як засіб зв’язку у словосполученні	111
Правопис прийменників	113
<i>Підсумкові завдання до теми “Прийменник”</i>	119
 СПОЛУЧНИК	122
Сполучник як службова частина мови	122
Сполучники сурядності й підрядності	124
Написання сполучників разом і окремо	126
<i>Підсумкові завдання до теми “Сполучник”</i>	130
 ЧАСТКА	134
Частка як службова частина мови	134
Розряди часток за значенням	135
Написання часток	136
<i>Не</i> з різними частинами мови	139
<i>Підсумкові завдання до теми “Частка”</i>	143
 ВИГУК	147
Вигук як особлива частина мови	147
Дефіс у вигуках. Розділові знаки при вигуках	148
<i>Підсумкові завдання до теми “Вигук”</i>	151
 УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО З МОРФОЛОГІЇ ТА ОРФОГРАФІЇ	154
<i>Підсумкові завдання до теми “Узагальнення і систематизація вивченого з морфології та орфографії”</i>	163

Від автора

В основі зошита-посібника добре продумана технологія навчання, яка допоможе учневі:

- підвищити грамотність;
- зекономити час, необхідний для переписування;
- відпрацювати практичні вміння;
- розвинути логічні та творчі здібності;
- розширити лексичний та фразеологічний запас.

За допомогою різноманітних таблиць та вправ з ключами учень може самостійно:

- підготуватись до підсумкових контрольних робіт;
- повторити і систематизувати вивчений матеріал;
- проконтролювати свій рівень знань.

Зошит-посібник містить:

- вправи для самостійного опрацювання учнями;
- вправи з ключами;
- вправи підвищеної складності;
- вправи на повторення;
- завдання з розвитку зв'язного мовлення;
- таблиці для теоретичного матеріалу;
- кросворди.

Умовні позначення:

— вправи підвищеної складності

— матеріал для запам'ятовування

— вправи на повторення

— ключ до вправи

— скоромовки

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях

1. В усіх реченнях підкресліть граматичні основи. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Іван Франко народився в сім'ї коваля. 2. Саме в батьківській кузні маленький хлопчик слухав цікаві розповіді своїх сусідів односельців. 3. Гарна пам'ять та гострий розум вивели Івася з маленького села у велике місто. 4. Згодом дитячі враження від почутого в кузні допомогли в написанні багатьох творів відомого письменника поета драматурга. 5. Сучасники літературні критики історики вважають Франка найталановитішим українцем початку XX століття. 6. Увесь доробок цього працелюбного чоловіка не зміг поміститися в 50 томах.

2. Підкресліть однорідні члени речення. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Князя Єремію несподівано покинула мужність і відвага. 2. Він повернув коня якимось механічно несамохіть і раптом кинувся навтіки. 3. Зрадника Єремію налякало щось страшне непереможне непоборне. 4. Кінь надав ходу стрімко помчав до лісу. 5. Навперейми князю кинувся худорлявий але мускулястий козарлюга. 6. Кривоніс свиснув крикнув і вихором помчав за Єремією.

3. Підкресліть звертання у поданих реченнях. Поставте пропущені розділові знаки.

1. І ти моя доню була в такій небезпеці! 2. Молодче прийми за своє чесне діло подяку батька. 3. Гляди боярине це діло тухольської громади. 4. Чесна громадо чи можемо ми збирати нашу раду? 5. Добре діти це дух великого Сторожа промовляє до нас. 6. Покинь таку мову старче вона ганьбить мою честь (*І. Франко*).

4. Підберіть з довідки необхідні за змістом звертання, використовуючи кличний відмінок. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Не хилися _____ ще ж ти зелененький. 2. Не журися _____ ще ж ти молоденький. 3. Продай _____ продай _____ та сірії воли та викупи козаченька з тяжкої неволі. 4. _____ чому зажурився, чи воли пристали чи з дороги збився? 5. Вернись _____ додомоньку змию тобі головоньку. 6. Ой гадав я _____, що то скрипка грає а то моя чорнобрива по саду співає (*Нар. тв.*)

Довідка: чумак, яворонько, тато, козаченько, милий брат, син.

5. Підкресліть вставні слова у поданих реченнях. Уставте пропущені літери та розділові знаки.

1. Мабу..ь то віт..рець від крил повіяв. 2. За пл..чима тата здавалося буде бе..печніше. 3. Петро видно був відважний козак і не жалів с..бе. 4. У бранців з'явилася надія що їх може скоро визволять. 5. Степан з Петром одразу здогадалися що Павлусь напевно поїхав визволяти с..стру. 6. Гірей на щастя повірив словам Павлуса (*А. Чайковський*).

6. Уведіть у подані речення узагальнювальні слова. Поставте необхідні розділові знаки.

1. Мали ті люди і поля і худобу і хату простору з садочком і левадою.
2. Уродили того року вишні черешні груші та яблука.
3. У цьому приміщенні проводили вистави цікаві зустрічі обговорення.

7. Знайдіть серед поданих речень 2 складних. Уставте пропущені букви та розділові знаки.

1. Бджоли в..ликі трудівники лісів луків полів і наві..ь боліт.
2. Вони не тільки.. люблять солодощі а й уміють їх готувати.
3. Завдяки їхній працьовитості ми ма..мо в..л..чезну кількість фруктів овочів і злаків.
4. У бджолиній сім'ї повністю ро..поділені функції і кожен знає свою роботу.
5. Є основна самка цариця вона пр..водить потомство.
6. Інші бджоли займаються чищенням вулика стежать за хворими виносять померлих.

8. Підберіть необхідні за смислом сполучники і запишіть на місці пропусків. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Голова не на те _____ на ній капелюх носити.
2. Людей слухай _____ свій розум май.
3. Не кажи "гоп" _____ не перестрибнеш.
4. Не копай ні під ким яму _____ сам у неї впадеш.
5. Причепився _____ реп'ях до кожуха.
6. Винен ведмідь _____ з'їв корову _____ винна корова _____ в ліс пішла (Нар. тв.).

9. Поставте розділові знаки у реченнях з прямою мовою.

1. Краса промовив хлопець і замовк.
2. Як мені зберегти її думав він щоб ця краса не боялася ні грому ні морозів?
3. Чередник промовив Я візьму тебе й поселю у свої груди.
4. Аж тут раптом з'явився старий дід та й каже Здоров хлопче.
5. Хлопець злякався але запитує Ви той, що править світом?
6. Той самий відповідає Капуш будеш учнем моїм (З тв. Б. Харчука "Планетник").

10. Визначте, чим ускладнені подані речення. Варіанти відповідей запишіть у таблицю.

- 1 – Звертання.
- 2 – Вставне слово.
- 3 – Однорідні присудки.
- 4 – Однорідні підмети.
- 5 – Однорідні додатки.

Речення №	1	2	3	4	5
Варіант відповіді					
Літери					

1 – н 3 – б
2 – р 4 – а 5 – у

1. Перші живі організми на Землі виникли і розвинулися у воді. 2. Кажуть найчистіша вода у Фінляндії. 3. Юпітер і Земля мають однаковий “атмосферний двигун” – воду. 4. У Данії платять не лише за воду але й за очищення каналізаційних стоків. 5. Люди бережать воду!

Під вписані варіанти відповідей підставте літери і прочитаєте прізвище автора слів: “Іноді те, чого ми зовсім не хочемо, виявляється тим, що нам найбільше потрібно”.

*Ходить перепел між полукіпками
зі своїми перепеленятами*

Частини мови

11. Підкресліть правильне визначення.

Морфологія вивчає:

- а) способи об’єднання слів у реченні;
- б) слово, його структуру та граматичні форми;
- в) значущі частини слова;
- г) знаки письма.

12. Серед поданих слів знайдіть іменники.

Вирішити, рішучість, нерішучий, неоперативно, прооперувати, операція, узаконити, закон, законний, гостинність, гостинно, погостювати, допитувати, запит, два, двійка, підробляти, відробляти, виріб.

Підкресліть в іменниках третю від початку букву і прочитаєте прізвище автора вислову: “Праця, яка подобається, перестає бути працею”.

13. Визначте відміну, до якої належать групи іменників.

- 1. Лоша, тім’я, коліща, немовля, дівча. _____
- 2. Вибалок, Кирило, плече, гілля, дівчисько. _____
- 3. Пам’ять, любов, розкіш, мати, піч, річ. _____
- 4. Левада, Ілля, сердега, праця, дівчина. _____

14. Запишіть іменники у родовому відмінку однини.

тиждень — _____

час — _____

чай — _____

Люблін — _____

Кавказ — _____

словник — _____

економіст — _____

степ — _____

телефон — _____

магазин — _____

гопак — _____

комп'ютер — _____

снігопад — _____

острів — _____

15. До якої групи за значенням (якісні — 1, відносні — 2, присвійні — 3) належать прикметники?

білий (папір) — ____

весняний (вітер) — ____

тітчин (капельюшок) — ____

батькове (пальто) — ____

твердий (олівець) — ____

далекий (обрій) — ____

веселий (погляд) — ____

вовчий (характер) — ____

лисяча (шуба) — ____

лисяча (нора) — ____

16. Запишіть подані складні прикметники разом або через дефіс.

Земле робський, українсько англійський, кисло солодкий, блідо рожевий, сімдесяти річний, слюсарно механічний, жовто гарячий, мовно літературний, темно синій, легко крилий, далеко східний.

17. Утворіть вищий ступінь порівняння прикметників.

високий — _____

низький — _____

добрий — _____

поганий — _____

близький — _____

молодий — _____

тонкий — _____

далекий — _____

малий — _____

дорогий — _____

швидкий — _____

вузький — _____

дужий — _____

сильний — _____

гарний — _____

великий — _____

тихий — _____

старий — _____

голосний — _____

дрібний — _____

потрібний — _____

сміливий — _____

18. Розкрийте дужки і запишіть неозначені та заперечні займенники разом, окремо або через дефіс.

Ні (хто), що (небудь), де (котрий), ні (в) чому, будь (який), ні (на) кого, аби (з) ким, хтозна (до) кого, до (кого) небудь, будь (хто), де (що), казна (чий), казна (хто), хтозна (який), де (небудь), ані (хто), аби (хто).

19. Серед поданих слів визначте числівники і підкресліть їх.

Тричі, три, трійко, трійка, троє, третій, втричі, потроїти, потрійний, трьох-вимірний, утрюх, тризначний.

20. Перекладіть українською.

В его пользу — _____

положить в карман — _____

на протяжении дня — _____

болеет гриппом — _____

обучаться на родном языке — _____

21. Запишіть наведені слова в колонки.

Нецінний, запекти, веселість, звеселити, пшеничний, опрацювати, дипломний, озеленити, команда, командувати, хвіст, пальчики, вроджений, вродитися, ручний, працьовитий, загребти, привід, привести, кавунище, вітряний, хлібина, ласощі, бровастий, вітерець, лікарський, ельфи.

<i>Іменники</i>	<i>Прикметники</i>	<i>Дієслова</i>

Підкресліть у словах третю від початку букву і прочитаєте вислів давньогрецького письменника Плутарха.

22. Відредагуйте речення.

1) Поїзд слідкує до станції “Дарниця”. _____

2) Художник чудово виразив золоту осінь. _____

3) Письменник добре розробив образ Пилипка. _____

4) Нам дорого стоїло завоювання миру. _____

Шито ковпак, та не по-ковпаківському.